

Sygn. akt VIII Ca 428/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2017 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodnicząca - Sędzia SO Hanna Matuszewska

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2017 r. w Toruniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **P. H.**

przeciwko (...) **S.A.**

w S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 27 kwietnia 2017 r.

sygn. akt X C 3428/16

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 900 zł (dziewięćset złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu odwoławczym.**

Sygn. akt VIII Ca 428/17

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2017 r. Sąd Rejonowy w Toruniu zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz powoda P. H. kwotę 10.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 22 sierpnia 2016 r. z uwzględnieniem zmian procentowych odsetek ustawowych, do dnia zapłaty oraz kwotę 2.117 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia Sąd Rejonowy ustalił, że w okresie, gdy powód objęty był ochroną ubezpieczeniową przez pozwanego, w ramach umowy OC, nieumyślnie spowodował w dniu 29 września 2015 r. wypadek komunikacyjny, w następstwie którego pokrzywdzony E. W. poniósł śmierć. W związku z wypadkiem, Sąd Rejonowy w Pile w dniu 24 maja 2016 r. uznał powoda za winnego popełnienia czynu z art. 177 § 2 k.k. i orzekł m.in. na mocy art. 46 § 2 kk obowiązek zapłacenia na rzecz przedstawiciela pokrzywdzonego K. W. nawiązki w wysokości 10.000 złotych. Powód zwrócił się do ubezpieczyciela o wypłatę na rzecz pokrzywdzonego w/w kwoty, jednakże ten odmówił, wobec czego powód osobiście spełnił świadczenie z tytułu nawiązki.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy zważył, że stan faktyczny pozostawał między stronami bezsporny, a spór dotyczył wyłącznie zagadnienia prawnego, a mianowicie ustalenia tego, czy ubezpieczyciel jest zobowiązany z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych - na mocy art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 2060) - do zwrotu powodowi świadczenia zapłaconego na rzecz przedstawiciela pokrzywdzonego. Konieczność uiszczenia kwoty 10.000 zł. wynikała z orzeczonego w wyroku skazującym, obowiązku zapłacenia nawiązki na mocy art.46§ 2 k.k., w związku ze spowodowaniem wypadku drogowego.

Sąd Rejonowy wskazując na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r., sygn. akt III CZP 31/11, oraz podkreślając przy tym fakt, że zapadła ona przed nowelizacją art. 46 § 2 k.k., która weszła w życie 1 lipca 2015 r. uznał, że nawiązka posiada przede wszystkim funkcję kompensacyjną, o czym świadczy fakt, iż została usunięta z katalogu środków karnych i zamieszczona w nowym rozdziale kodeksu karnego: „Przepadek i środki kompensacyjne”. Sąd I instancji podkreślił nadto, że Sąd Rejonowy w Pile orzekł nawiązkę w oparciu o znowelizowane przepisy. W konsekwencji Sąd I instancji doszedł do przekonania, że powód może domagać się od ubezpieczyciela – na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów – zwrotu świadczenia zapłaconego na rzecz pokrzywdzonego tytułem nawiązki. Jako podstawę rozstrzygnięcia w zakresie odsetek Sąd I instancji wskazał art. 481 k.c. O kosztach postępowania orzekł natomiast na gruncie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

- 1/ naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 822 k.c., art. 13 ust. 2, art. 34, 35, 36 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych z dnia 22 maja 2003 r. (Dz. U. nr 124, poz. 1152 ze zm.) i uznanie, że zasądzona od powoda i zapłacona przez niego nawiązka w wyroku sądu karnego w wysokości 10.000 zł stanowi jego obowiązek cywilnoprawny podlegający refundacji przez pozwanego Ubezpieczyciela w związku z umową OC posiadaczy pojazdów mechanicznych;
- 2/ naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 11 k.p.c. poprzez uznanie, że orzeczenie sądu karnego, co do zasądzenia od powoda na rzecz poszkodowanego nawiązki w wysokości 10.000 zł wydane na podstawie art. 46 § 1 i 2 k.k. nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej na gruncie prawa cywilnego.

W związku z zarzutami skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w trybie art. 386 § 1 k.p.c. w pkt I poprzez oddalenie powództwa w całości;
2. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II w przedmiocie kosztów procesu i obciążenie nimi powoda w całości;
3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym, według norm przepisanych;
4. ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I i II i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu, przy uwzględnieniu kosztów procesu za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja była nieuzasadniona.

Sprawa niniejsza została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, Sąd Okręgowy nie prowadził postępowania dowodowego, zatem stosownie do art. 505¹³ § 2 k.p.c. uzasadnienie wyroku ogranicza się do wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do oceny, czy orzeczenie w postępowaniu karnym na rzecz pokrzywdzonego obowiązku naprawienia szkody, w postaci nawiązki (w tym konkretnym przypadku na podstawie aktualnego brzmienia art. 46 § 2 k.k.), wyłącza możliwość regresu ze strony sprawcy wypadku w stosunku do ubezpieczyciela. Sąd Okręgowy w pełni podziela w tym zakresie stanowisko Sądu Rejonowego i powołaną na jego poparcie argumentację, uznając, że roszczenie takie, względem ubezpieczyciela, jest dopuszczalne.

Jak wskazał Sąd I instancji, zagadnienie prawne objęte niniejszym postępowaniem stanowiło przedmiot rozważań Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r. sygn. akt III CZP 31/11 (Legalis), wyjaśnił, iż sprawca wypadku komunikacyjnego, wobec którego zastosowano środek karny polegający na obowiązku naprawienia szkody z art. 46 § 1 k.k. może domagać się od ubezpieczyciela zwrotu takiego świadczenia zapłaconego na rzecz pokrzywdzonego. Sąd Okręgowy w całości akceptuje przedstawioną w powołanej uchwale ocenę prawną. W szczególności podkreślić należy, że dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie ma znaczenia, wbrew twierdzeniom skarżącego, że powyższa uchwała dotyczyła obowiązku naprawienia szkody, a nie nawiązki, podczas gdy powołana dla poparcia stanowiska pozwanego uchwała z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZP 129/06 (Legalis) odnosiła się bezpośrednio do nawiązki zasadzonej na podstawie art. 46 § 2 k.k. Mimo formalnej bowiem odrębności instytucji określonych w art. 46 § 1 i § 2 k.k. stanowią one o alternatywnych przecież i ściśle ze sobą związanych sposobach orzekania, zmierzających do naprawienia wyrządzonej pokrzywdzonemu przestępstwem szkody (wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie sygn. akt II Ca 633/16, LEX nr 2069867).

Dodać należy, iż sama już analiza omawianego art. 46 § 2 k.k. w brzmieniu sprzed 1 lipca 2015 r. (a tym bardziej w obecnym brzmieniu), przemawia za uznaniem, iż nawiązka jest tożsama z obowiązkiem naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Należy także zwrócić uwagę na ratio legis zmiany art. 46 k.k., która miała miejsce na podstawie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 396), która weszła w życie 1 lipca 2015 r. W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej wskazano, że „proponowana zmiana art. 46 zmierza do ułatwienia uzyskania przez pokrzywdzonego pełnego zaspokojenia roszczeń cywilnoprawnych wynikających z popełnionego przestępstwa. Wprowadzenie tej zmiany umożliwiłoby rezygnację z procesu adhezyjnego. Ponieważ środek z art. 46 § 1 nie ma charakteru karnego, przewiduje się możliwość orzeczenia odszkodowania w pełnej wysokości, a nie jak dotychczas tylko częściowo pokrywającego szkodę. Należy też zrezygnować z zastrzeżenia o niestosowaniu przepisów cywilnoprawnych dotyczących przedawnienia roszczenia. Ze względów praktycznych umożliwi się orzeczenie nawiązki zamiast odszkodowania lub zadośćuczynienia, w tym także dla osoby najbliższej w razie śmierci pokrzywdzonego spowodowanej przestępstwem popełnionym przez skazanego.” – (<https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/194900/194903/194904/dokument96306.pdf>).

W obecnym zatem stanie prawnym ustawodawca doprecyzował, że nawiązkę można orzec zamiast obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, gdy jego orzeczenie jest znacznie utrudnione. Stanowi ona zatem substytut obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zachowując tożsamość kompensacyjnego celu jej zastosowania (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 27 marca 2012 r., sygn. akt II AKa 37/12, Lex nr 1143436). Także Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 21 maja 2015 r. (sygn. akt V ACa 59/15, Lex nr 1793828) wskazał na kompensacyjny, obok penalnego, charakter obowiązku naprawienia szkody, a rozważania zawarte w uzasadnieniu znajdują zastosowanie także w stosunku

do nawiązki. Za powyższym stanowiskiem przemawia także fakt, że nawiązka została wykreślona z katalogu środków karnych wymienionych w art. 39 k.k. Wobec tego aktualnie na pierwszy plan wysuwa się teraz nie jej represyjna, lecz kompensacyjna funkcja. Jednocześnie, w związku z bezpośrednim odesłaniem do stosowania przepisów prawa cywilnego przy orzekaniu tego środka, bezprzedmiotowe będą kwestie odnoszące się do zasad wymiaru obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikające z - jak dotychczas - jego mieszanego, tj. karnoprawnego (represyjnego) i kompensacyjnego charakteru.

Kolejnych argumentów za trafnością rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego dostarcza również analiza uzasadnienia wyroku SN z dnia 8 kwietnia 2015 r. sygn. akt V CSK 379/14 (Legalis), która wprawdzie dotyczyła innego zagadnienia, lecz w uzasadnieniu której Sąd Najwyższy stwierdził, że w świetle przepisów kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego (por. art. 415 k.p.k.), w wyroku skazującym sprawcę przestępstwa sąd karny może orzec o roszczeniach cywilnoprawnych związanych ze szkodą z urzędu lub z inicjatywy pokrzywdzonego. Może rozstrzygnąć o powództwie cywilnym wniesionym przez pokrzywdzonego jako powoda cywilnego (powództwie adhezyjnym), orzec o odszkodowaniu z urzędu, o nawiązce, obowiązku naprawienia szkody jako środka karnym lub jako środka probacyjnym; może także orzec o zadośćuczynieniu za doznaną krzywdę. Wyroki sądu karnego w zakresie orzekającym co do roszczeń majątkowych wynikających z przestępstwa są tytułami egzekucyjnymi. W orzeczeniu tym akcentuje się, że także orzeczenie przez sąd karny o nawiązce na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem uznaje się za orzeczenie o roszczeniach cywilnoprawnych związanych ze szkodą, a tym samym brak jest dostatecznych przesłanek, aby powód nie mógł dochodzić w niniejszym postępowaniu refundacji wypłaconej na rzecz pokrzywdzonego przestępstwem nawiązki, która ma charakter roszczenia majątkowego wynikającego z przestępstwa (wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej, sygn. akt II Ca 655/15, LEX nr 1952299).

Dodać należy, że sens i cel obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej sprawcy polega właśnie na tym, aby w ostatecznym rozrachunku koszt naprawienia szkody - w granicach określonych w ustawie i umowie - pokrył ubezpieczyciel w zamian za uiszczaną składkę zapłaconą przez ubezpieczonego sprawcę w związku z zawartą umową OC. Należy zatem uznać, że naprawienie szkody w wykonaniu obowiązku orzeczonego jako środek karny czy – jak to jest obecnie – środek kompensacyjny - w postępowaniu karnym, nie pozbawia sprawcy szkody możliwości wystąpienia do ubezpieczyciela z roszczeniem regresowym.

Powyższej ocenie nie sprzeciwia się w istocie powołane przez skarżącego postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2015 r., (sygn. akt V CSK 482/14, Legalis nr 1337784),

z tego już tylko względu, iż zostało ono wydane na kanwie poprzednio obowiązującego stanu prawnego, kiedy to nawiązka należała do katalogu środków karnych. Nieaktualne jest zatem zawarte w jego uzasadnieniu twierdzenie, że „jeżeli sąd karny nie orzeka o odszkodowaniu, które ma charakter cywilnoprawny może w to miejsce orzec nawiązkę, która będzie miała charakter nie odszkodowania, lecz będzie to środek karny, gdyż sąd karny nie jest związany przepisami prawa cywilnego przy jej wymierzaniu”.

Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że zarzuty apelacji dotyczące naruszenia prawa materialnego, okazały się bezzasadne. Podobnie bezzasadny był zarzut naruszenia art. 11 k.p.c. Zaznaczyć trzeba, że skarżący w żaden sposób nie uzasadnił powołanego zarzutu. Niemniej uznać należy, że zarzut ten jest w istocie bezprzedmiotowy. Sąd I instancji uwzględnił bowiem fakt wydania przeciwko powodowi wyroku karnego, jednakże spór dotyczył wyłącznie omówionego zagadnienia prawnego dotyczące art. 46 § 2 k.k.

Sąd Okręgowy uznając zatem apelację skarżącego za bezzasadną, orzekł o jej oddaleniu (art. 385 k.p.c.), jak w pkt 1 sentencji. O kosztach postępowania odwoławczego w pkt 2 rozstrzygnięto na podstawie art. 98 k.p.c., zasądzając od pozwanego, na rzecz powoda kwotę 900 zł (§ 2 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804).